

MAMLAKATIMIZDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASI DINAMIKASI TAHLILI

Mirzayeva Ro'zigul Azamat qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Eshqulova Nasiba Normo'minovna,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

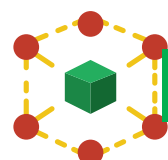
So'nggi yillarda iqtisodiyot tarmoqlari ichida xizmat ko'rsatish sohasining ulushi tobora ortib bormoqda. Butun dunyo yalpi ichki mahsulotida (YAIM) xizmatlar sohasi taxminan 65-70% ulushni tashkil etadi. Rivojlangan davlatlarda, masalan AQSH, Yevropa Ittifoqi, Yaponiya kabi mamlakatlarda bu ko'rsatkich 75-80% gacha, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa xizmatlar ulushi 50-60% atrofida bo'ladi, bu ko'rsatkich yildan-yilga ortib bormoqda. Bu tendensiya xizmatlar sektorining global iqtisodiyotdagi yetakchi o'rinni egallayotganini ko'rsatadi. [1]

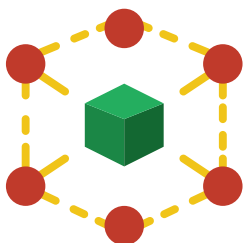
Xizmatlar sohasining katta qismini moliya, sug'urta, ko'chmas mulk, ijara va lizing xizmatlari tashkil etadi (jami xizmatlar hajmidagi ulushi-20,1%), shuningdek, professional va biznes xizmatlari (13,1%), savdo xizmatlari (12 %), davlat xizmatlari ((11,6%) ham-da ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy yordam xizmatlari (8,4 %) tarmoqda salmoqli ulushga ega. [2]

O'zbekistonda xizmat ko'rsatish sohasi milliy iqtisodiyotning eng tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Bu sektor nafaqat ichki bozorni to'ldirish, balki tashqi bozorlarda ham raqobatbardosh xizmatlar eksportini yo'lga qo'yishda muhim rol o'ynamoqda.

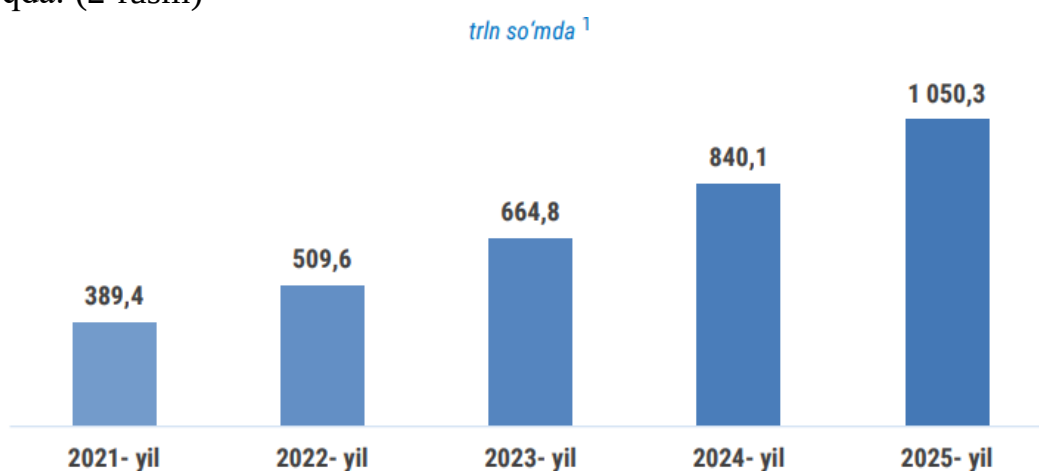
Xizmatlar sohasining mamlakat iqtisodiyotidagi ulushini oshirish, joylardagi mavjud imkoniyatlardan to'liq foydalanish, aholiga zamonaviy va sifatli xizmatlarni ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytirish, yangi xizmat turlarini joriy etish va tadbirkorlik subyektlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash maqsadida hukumat tomonidan tizimli choralar ko'rilmogda. Shu munosabat bilan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 11-maydagi PQ-5113-sonli qarori qabul qilinib, unga muvofiq "O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasini rivojlantirishning maqsadli parametrlari" tasdiqlandi. Mazkur qaror asosida xizmatlar tarmog'ining jadal rivojlanishini ta'minlash, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va mintaqalarda bandlik darajasini oshirish kabi ustuvor yo'nalishlar belgilanib, ularning doimiy monitoringini yuritish amaliyoti yo'lga qo'yildi. Bu esa xizmatlar eksportining ko'payishiga ham xizmat qiladi. [3]

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, xizmatlar sohasi yalpi ichki mahsulot (YAIM)da salmoqli ulushni egallab bormoqda. Jumladan, 2025-yilda xizmatlar hajmi 1050.3 trln so'mga yetgan bo'lib, bu o'tgan yilga nisbatan sezilarli o'sishni anglatadi. Ushbu ko'rsatkich ichki talabning ortib borayotganini, shuningdek, aholining xarid qobiliyatining kuchayishini ifodalaydi.

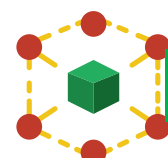
2021-2025 yillarda ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi barqaror va yuqori sur'atlarda o'sib borgan. Jumladan, xizmatlar hajmi 2021 yildagi 389,4 trln so'mdan 2025 yilga kelib 1 050,3 trln so'mga yetib, qariyb 2,7 barobarga oshgan. Ayniqsa, 2023–2025 yillarda xizmatlar sektorining sezilarli kengaygani kuzatilib, bu iqtisodiyotda savdo, transport, axborot-kommunikatsiya, moliyaviy va boshqa xizmat turlariga talab ortib borayotganini ko'rsatadi. Xizmatlar hajmining izchil o'sishi mamlakatda raqamlashtirish jarayonlari, tadbirkorlik faoliyatining kengayishi hamda aholining xizmatlarga bo'lgan ehtiyoji ortib borayotgani bilan izohlanadi. Umuman olganda, xizmatlar sohasi iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biriga aylanib borayotganini ko'rsatmoqda. (2-rasm)

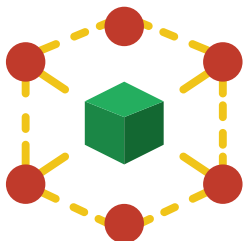

2-rasm Xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari dinamikasi

Xizmatlar sohasida hajm jihatidan izchil o'sish kuzatilgan bo'lsa-da, yillik o'sish sur'ati kamaymoqda. Bu holat raqobatni kuchaytirish, yangi xizmat turlarini joriy etish va xizmatlar eksportini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

2025 yilda O'zbekistonda ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 1 050,3 trln so'mni tashkil etib, o'sish sur'ati 114,7 foizga teng bo'lgan. Hududlar kesimida eng katta ulush Toshkent shahri hissasiga to'g'ri kelib, xizmatlar hajmi 397,4 trln so'm yoki umumiy hajmning 37,8 foizini tashkil etgan. Shuningdek, Samarqand viloyati (78,2 trln so'm), Toshkent viloyati va Farg'ona viloyati (71,8 trln so'mdan) yuqori ko'rsatkichlarni namoyon etgan. Eng past ulush esa Sirdaryo viloyatida kuzatilib, xizmatlar hajmi 14,6 trln so'm yoki 1,4 foizni tashkil qilgan. O'sish sur'atlari bo'yicha ham Toshkent shahri yetakchilik qilib, 117,7 foizlik natijani qayd etgan. Umuman olganda, xizmatlar sektorining hududlar bo'yicha kengayishi mamlakatda iqtisodiy faollik, urbanizatsiya va xizmatlar infratuzilmasining rivojlanib borayotganini ko'rsatadi. (3-rasm)

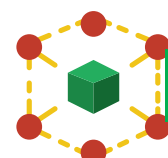

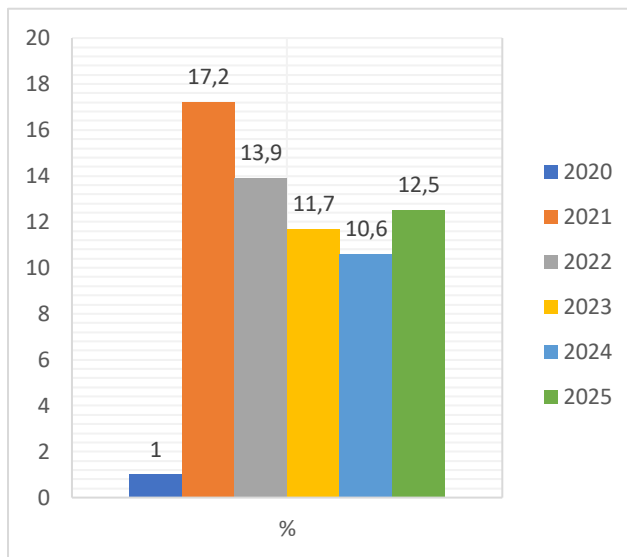
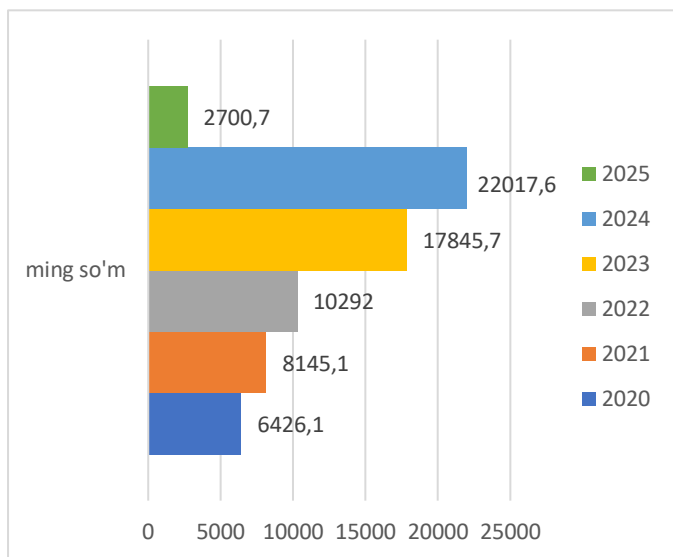
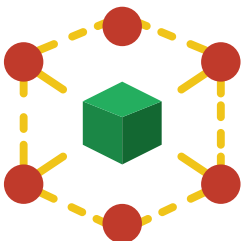

	Hajmi, trln so'mda	Ulushi, %da	O'sish sur'ati, %da
O'zbekiston Respublikasi ²	1 050,3	100,0	114,7
<i>hududlar:</i>			
Qoraqalpog'iston Respublikasi	35,2	3,4	113,7
Andijon viloyati	54,0	5,1	114,7
Buxoro viloyati	42,6	4,1	114,0
Jizzax viloyati	24,6	2,3	114,7
Qashqadaryo viloyati	54,1	5,2	113,6
Navoiy viloyati	25,7	2,5	113,7
Namangan viloyati	56,3	5,4	115,4
Samarqand viloyati	78,2	7,4	115,9
Surxondaryo viloyati	35,6	3,4	114,1
Sirdaryo viloyati	14,6	1,4	113,4
Toshkent viloyati	71,8	6,8	115,2
Farg'ona viloyati	71,8	6,8	114,4
Xorazm viloyati	36,9	3,5	115,2
Toshkent shahri	397,4	37,8	117,7

Hududlar kesimida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari (2025-yil)

2020-2025 yillarda ko'rsatkich hajmi izchil o'sib borgan bo'lib, 2020 yildagi 6 426,1 ming so'mdan 2024 yilga kelib 22 017,6 ming so'mgacha oshgan. Ayniqsa, 2023–2024 yillarda keskin o'sish kuzatilgan. Biroq 2025 yilda hajm 2 700,7 ming so'mgacha kamaygan bo'lib, bu ayrim iqtisodiy omillar yoki hisoblash metodologiyasidagi o'zgarishlar bilan izohlanishi mumkin. O'sish sur'atlari ham yillar kesimida notekis shakllangan: 2021 yilda eng yuqori ko'rsatkich – 17,2 foiz qayd etilgan bo'lsa, keyingi yillarda pasayish kuzatilib, 2024 yilda 10,6 foizgacha tushgan. 2025 yilda esa o'sish sur'ati yana 12,5 foizga ko'tarilgan. Umuman olganda, ma'lumotlar ko'rsatkichning uzoq muddatda o'sish tendensiyasiga ega ekanini, biroq ayrim yillarda beqaror tebranishlar mavjudligini ko'rsatadi. (3-rasm)

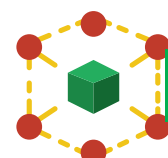
3-rasm. Aholi jon boshiga bozor xizmatlarining asosiy ko'rsatkichlari (2020-2025 yillar) tahlili

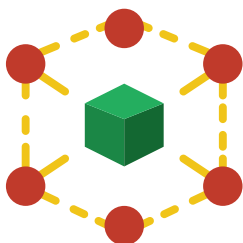
2025-yil yakunida O'zbekiston bo'yicha ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi **47,4%** gacha oshdi (2023-yilda – 46,2%) Bu ko'rsatkichlar xizmatlar sektori iqtisodiyotning muhim drayveriga aylanganini tasdiqlaydi. 2024-yil yakunlari bo'yicha xizmatlar sohasida barqaror va jadal o'sish kuzatilib, u iqtisodiyotning eng yirik tarmoqlaridan biriga aylandi. Eng yirik va yetakchi segmentlar (moliyaviy, transport, savdo xizmatlari) sohaning tayanchini tashkil etib, barqaror o'sishda davom etmoqda. (1-jadval)

1-jadval

Xizmatlar sohasining turlari bo'yicha asosiy ko'rsatkichlari

Xizmat turi	Hajmi (mlrd so'm)	Ulushi (%)
Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari	56 174,20	6,9
Moliyaviy xizmatlar	135 509,50	16,5
Transport xizmatlari	145 124,40	17,7
Shu jumladan: avtotransport xizmatlari	72 604,70	8,9
Yashash va ovqatlanish xizmatlari	183 314,50	22,4
Savdo xizmatlari	149 599,80	18,3
Ko'chmas mulk bilan bog'liq xizmatlar	20 633,10	2,5
Ta'lim sohasidagi xizmatlar	30 036,50	3,7
Sog'liqni saqlash sohasidagi xizmatlar	15 778,70	1,9
Ijara xizmatlari	9 707,60	1,2

Kompyuter va maishiy tovarlarni ta'mirlash xizmatlari	11 848,20	1,4
Shaxsiy xizmatlar	15 462,00	1,9
Me'morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinov va tahlil xizmatlari	11 200,60	1,4
Boshqa xizmatlar	34 039,20	4,2
Jami xizmatlar	818 428,30	100

Shu bilan birga, aloqa va IT xizmatlari kabi innovatsion yo'nalishlar eng tez o'sish sur'atlarini namoyish etib, raqamli iqtisodiyotning ahamiyati ortib borayotganini ko'rsatdi. Kelgusida xizmatlar sohasidagi o'sish sur'atlarini saqlab qolish va soha ulushini yanada oshirish uchun **xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirish, innovatsion va raqamli xizmatlarni kengaytirish hamda malakali kadrlar tayyorlashga** alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, ulushi past va o'sish tempi sekin segmentlarni rivojlantirish orqali xizmatlar sohasida diversifikatsiyani kuchaytirish va iqtisodiy o'sishga qo'shimcha turtki berish mumkin. Sohaning ustuvor yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlash, xususan yuqori texnologiyali va innovatsion xizmatlarni rag'batlantirish, kelgusi yillarda xizmatlar sektorining yanada jadal va barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Yuqoridagi tahlillardan shuni xulosa qilish mumkinki, xizmatlar sohasi mamlakat iqtisodiyoti o'sishida juda katta ahamiyatga egadir. Bu sohani yanada rivojlantirish uchun viloyat va tumanlarda zamonaviy savdo markazlari, mehmonxonalar, IT xizmatlari va transport-logistika uzellari qurilishi xizmatlarini kengaytirish lozim.

Fintech, e-commerce, online ta'lim, tibbiyot va konsalting kabi xizmat turlariga soliq yengilliklari berish, startaplarni qo'llab-quvvatlash raqamli xizmatlar bozorini kengaytiradi va mamlakat iqtisodiyotni jadallik bilan rivojlantiradi.

IT-outsourcing, turizm, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlarini xorijiy bozorlarga chiqarish uchun davlat tomonidan marketing va fitneslash xizmatlariga ko'mak berilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon banki ma'lumotlari: <http://www.data.worldbank.org>
2. Shodmonova Z., Suvonov A. XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI //EDUCATION AND RESEARCH IN THE ERA OF DIGITAL TRANSFORMATION. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 1441-1449.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 11-maydagi "O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasini rivojlantirishning maqsadli parametrlari" to'g'risidagi PQ-5113-sonli qarori qabul qilinib, unga muvofiq
4. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ochiq ma'lumotlari //(www.stat.uz

